

De navelstreng van mijn taal

Poesía bibo di Aruba/
Levende poëzie van Aruba

Tweetalige bloemlezing
uit het werk van dertien dichters
samengesteld en verklaard door

ANTON CLAASSEN

met een inleiding van
WIM RUTGERS

IN DE KUNST VAN HET
LEZEN

Cari

1. Nena Bennett

De dichteres EUGENIA ADELICICA BENNETT werd op 14 juli 1935 in Oranjestad op Aruba geboren. Van jongs af aan noemde men haar Nena. In Oranjestad volgde zij de lagere school en een jaar MULO. Op haar vijftiende jaar vertrok Nena Bennett naar Nederland, waar zij haar studie voortzette in de tweede klas van een driejarige ULO. Zij verbleef in een internaat te Reuver, Limburg.

Eveneens in Reuver doorliep zij de kweekschool, waar zij na vier jaar haar onderwijzersdiploma behaalde.

In 1955 keerde zij terug naar Aruba. Bennett was toen twintig jaar oud. Op dit eiland heeft zij tot 1962 voor de klas gestaan, met een onderbreking van zes maanden op Sint Maarten.

In 1962 is Nena Bennet getrouwd, waarna het echtpaar naar Nederland vertrok. Daar woonden zij tot 1967 in Volendam. In die jaren schreef zij poëzie op losse blaadjes, die later bij verhuizingen verloren gingen.

In 1972 heeft zij voor het eerst gepubliceerd, en wel in *Watapana*. In het februari-nummer, jaargang 4, zijn twee gedichten van haar opgenomen.

Van het eerste, zonder titel, zijn de beginwoorden: 'mientras watapana ta zwai', 'terwijl de watapana wiegelt'. Het tweede gedicht is 'M'a skapa', dat in dit hoofdstuk is opgenomen.

Ook in het Arubaanse blad *Skol i Komunidat* verschenen gedichten van deze schrijfster.

Nena's echtgenoot is musicus. Zij heeft liedteksten voor zijn composities geschreven. Het lied 'Awor' kreeg de eerste prijs op een Papiaments festival in 1979. In 1980 koos men hun lied 'Amor para ti' uit om de Nederlandse Antillen te vertegenwoordigen op het Argentijnse Oti festival.

Datzelfde jaar voerde Nena Bennett op de Fest-Antil te Curaçao een experiment uit met 'poesia-balia'. Op muziek reciteerde Nena haar poëzie, waarbij de balletgroep van het Cultureel Centrum

Aruba (C.C.A.) dansen uitvoerde onder leiding van Iris Bernabela. De choreografie stelden zij samen vast.

In *Skol i Komunidat* publiceerte de onderwijzeres Bennett elf gedichten. Tot bundelen is zij tot nu toe niet gekomen. Ze kent drie thema's; liefde, hang naar eeuwigheid en Aruba. Het verderop geciteerde gedicht 'Relashon' bevat alle drie de elementen.

SOLEDAT

Pakiko
Ora ku mi ta so
Mundo t'asina grandi
Inmensamente mahos

Pakiko
Ora ku mi ta so
Skuridat ta reine
Inmensamente preto

Pakiko
Ora ku mi ta so
Kachónan ta grita
ta yora i ta sklama
Inmensamente tristo.

EENZAAMHEID

Waarom
is telkens als ik alleen ben
de wereld zo groot
zo oneindig lelijk

Waarom
is telkens als ik alleen ben
de duisternis toch zo diep
zo oneindig zwart

Waarom
is telkens als ik alleen ben
het geblaf van de honden
toch zo'n klaaglijk gejang
zo oneindig droevig

[Vertaling: Igma M.G. van Putte-de Windt]

M'A SKAPA

Ayera nochi
El a bati
na mi porta

Bon tirá
den su flus preto
i Su kamisa blanko.

M'a habri porta
lag'E drenta
pon'E sinta
p' ami bisti
mi pantsut biña.

Asina nos a sali
manera dos enamorá
Kuchi kuchi
Nos ta papia
Kasi den ore'i otro

I na un momento
El a bisa:
Mi amor
Awe nochi
Nos t'ei balia
Nos dos hunto, e Wals
Di Eternidat.

I mes ora
m'a kòrda
riba mi
yunan

DE DANS ONTSPRONGEN

Gisteravond
klopte Hij
aan mijn deur

Uitgedost
in zwart kostuum
met wit overhemd

Ik deed open
liet Hem binnen
gaf Hem een stoel
trok toen mijn
wijnrode broekpak aan

Zo gingen we op stap
als een verliefd stel
liepen we te fluisteren
in elkaars oor

Na een poosje
zei Hij:
Liefje
vanavond
gaan wij samen
dansen, de Wals
van de Eeuwigheid.

En ineens
dacht ik weer
aan mijn kinderen
thuis in bed

bon drumí

M'a laga kai
Saka kareda
Kore bai
Lag'E so
bon babuká
pará den porta
di santana.

Ik ging er vandoor
rende
pijsnel weg
liet Hem staan
verbouwereerd
bij de ingang
van het kerkhof.

[Vertaling: Igma M.G. van Putte-de Windt]

ANJA DI TURISMO

Un anochi
na Tamarijn
sintá
ront di pool
morto
di antemano
hombernán
ta bende
nan spèrna
ku turista
den santo blanko
di aleu
motor
di un avion
tra trese mas
mas pa bin
kome
nos hombernán
nos kuminda
i agrega
pa esnan
ku tin
pajèt di plaka
mas i mas
alegria
sin fin
riba lama
un sombra
ta baha
i tapa
Aruba
ku su
skuridat

JAAR VAN HET TOERISME

Op een avond
bij Tamarijn
gezeten
rond het zwembad,
op voorhand
dood,
verkopen
mannen
hun sperma
aan toeristen
op het witte zand.
In de verte
voert
de motor
van een vliegtuig
nog meer aan
meer om te kopen
eten
onze mannen op,
ons voedsel
en stapelen op
voor degenen
die het reeds hebben,
klatergoud van geld
meer en meer
vreugde
zonder einde,
op zee
daalt een schaduw
neer en dekt
Aruba toe
met haar
duister

[Vertaling: Luis H. Daal]

RELASHON

Fuertè manera nos kibrahacha
brabo manera un tuna

Streanan ta bira kandela
ora bo askerkami

5 Kolónan blou... kòrá
kòrá i blou

Un nubia ta preta nos
den su brasanan
i hiba nos den eternidat

INTIEME RELATIE

Krachtig als onze kibrahacha,
wild als een schijfcactus ben jij...

Bij mij gaan sterretjes branden
wanneer je dichtbij komt,

Kleuren van blauw... rood,
rood en blauw.

Dan omarmt ons een wolk
en voert ons
de eeuwigheid binnen.

[Vertaling D.M. van Schendel-Labega]

Het liefdesgedicht RELASHON heeft als thema de geslachtsgemeenschap. De dichteres bouwt naar steeds abstracter beelden toe, waardoor de delicate inhoud goed tot zijn recht komt. Drie onderdelen laten zich onderscheiden; de geliefde (r 1, 2), wat zijn komst opwekt (r 3 t/m 6), wat ze beiden ervaren (r 7 t/m 9).

Aanvankelijk gebruikt de dichteres concrete begrippen zoals kibrahachabomen en cactussen. De sterren beduiden het licht in de ogen. Sterren hebben de connotatie van de nacht. Daarna gebruikt Bennett wat minder concrete begrippen zoals kleuren en een metafysische wolk, die innerlijk, gevoelsmatig wordt ervaren.

De beelden in de beginregels vertolken de mannelijkheid van de partner. De kibrahacha is een boom vol goudgele bloemen, die fungeert als symbool voor glanzende, mannelijke viriliteit. Vergelijk Frank Boois gedicht 'Un anochi mi a soña', waarin hij de kibrahacha met de vaderfiguur associëert. Het woord 'kibra' betekent 'breken' en 'hacha' is 'bijl'. Je breekt je bijl kapot. Vader is keihard geworden. Ook de stekelige schijfactus in 'Relashon' is een concreet object, dat verwijst naar een erachter schuilgaand begrip. De schijfactus weet zich met zijn stekels goed te verdedigen tegen vraatzuchtige geiten. Die stekeligheid doet denken aan mannelijke weerbaarheid.

De regels vijf en zes krijgen op tweeërlei wijze extra aandacht, enerzijds door de herhaling van het laatste woord in regel vijf, kòrá, aan het begin van de volgende regel, anderzijds door de antithese, die indirect in de woorden rood en blauw aanwezig is. Blauw heeft de connotatie van afstandelijk, koud. Rood is daarentegen indringend, warm. Hier staat de omgekeerde herhaling, de stijlfiguur van de chiasme. We hebben hier een combinatie van leven en dood. Een en ander suggereert beweging en vervoering met een climax.

'Relashon' is een voorbeeld van een vrij vers geschreven in de gewone spreektaal. In zijn eenvoud is het een mooi gedicht. Achter de tekst gaat een rijke inhoud schuil. Jammer, dat de slotregel wat banaal is.